

RAZPRAVA

INVENTURA NATEČAJEV 03/25 DO 02/26

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 5. marec 2026, 18:00 do 20:00,
pritlični prostori ZAPS – Hiša arhitekture, Vegova 8, Ljubljana

posvet v obliki Zbora ZAPS

Uvodni prispevek na Zboru: Špela Kryžanowski

Udeleženci (skupaj 28): Blaž Babnik Romaniuk, Sandra Banfi, Tadej Glažar, Vid de Gleria, Jure Henigsman, Maja Ivanič, Maj Juvanec, Vlado Krajcar, Žiga Kreševič, Mateja Kričej, Špela Kryžanovski, Rok Kuzman, Fia Lemajič, Andraž Lorgar, Katja Martinčič, Boris Matič, Gašper Medvešek, Anja Peček, Robert Potokar, Jernej Prijon, Marko Primažič, Rok Primažič, Stojan Skalicky, Mima Suhadolc, Veronika Ščetinin, Saša Štuhec, Maruša Zorec, Aleš Žnidaršič.

Povzetek misli zbora: UO ZAPS

Projekt Zbori ZAPS je sofinanciran s strani Ministrstva za naravne vire in prostor.

POVZETEK

20. Zbor ZAPS je predstavljal redni letni skupni pregled v zadnjem letu izvedenih natečajev – t. i. inventuro natečajev 2025.

V zadnjem letu je bilo zaključenih 8 javnih natečajev (med njimi Potniški center Celje in Dom starejših Livade Izola), natečajna služba pa jih je v fazi priprave obravnavala 18. Statistično natečaji ostajajo pomembno, a premalo izkoriščeno orodje, saj pogodbe, sklenjene na njihovi podlagi, predstavljajo le 3 % celotne dejavnosti načrtovanja.

Glavni poudarki in ugotovitve:

- Kakovost natečajnih nalog: Povprečna ocena kakovosti nalog se je v letu 2025 dvignila na 3,68, izboljšale so se tudi predhodne preveritve, čeprav so še vedno prisotne napake v tabelah s površinami.
- Obremenitev natečajnikov: Povprečno število porabljenih ur na elaborat se je v 2025 povzpelo na 653 (10-odstotni dvig), povprečni stroški izdelave pa na več kot 22.000 EUR.
- Izboljšave in razvoj: Kot nujni koraki za prihodnost so bili izpostavljeni dvig nagradnih skladov, ponovno uvajanje dvostopenjskih natečajev pri kompleksnih projektih in digitalna oddaja elaboratov.

Zakonodajne spremembe: Pomemben mejnik je dvig vrednosti za obvezno izvedbo natečajev po ZJN-3, ki za stavbe zdaj znaša 5,404 milijona evrov.

Natečaji ostajajo najpomembnejši vir projektov, ki prejemajo najvišja strokovna priznanja, kot sta Zlati svinčnik in Plečnikova nagrada.

Obremenitev natečajnikov: Povprečno število ur za izdelavo elaborata se je povzpelo na 653 (10-odstotni dvig), povprečni stroški izdelave pa presegajo 22.000 EUR na projektno skupino.

Očitno je, da je udeležba inverzno povezana s številom razpisov; večje število sočasnih natečajev praviloma pomeni manj oddanih elaboratov na posamezen razpis. Pri kompleksnih programih (laboratoriji, fakultete) se število udeležencev pogosto spusti pod deset.

Analiza ključnih natečajev preteklega leta

Razprava je osvetlila specifične izzive pri aktualnih projektih:

- Stanovanjska soseska pod hribom (Ilirska Bistrica): Primer izjemno zahtevnega natečaja zaradi spreminjanja investicijskih modelov naročnika, velikega obsega in kompleksnih robnih pogojev (zeleno modra infrastruktura, kulturna dediščina, osončenje).
- Potniški center Celje: Izpostavljen kot primer najboljše prakse. Ključ do uspeha je bila poglobljena priprava natečajne naloge s strani naročnika in aktivna vloga komisije že v fazi priprave projektne naloge, kar je ustvarilo pogoje, da je bila izbrana res inovativna zmagovalna rešitev.
- Polnilni park velikih moči (Novo mesto): Zanimiv primer nestandardnega prostovoljnega natečaja družbe ELES, ki kaže na širjenje natečajne prakse na infrastrukturna področja.
- Fakulteti UM (FS in FKKT): Izjemno kompleksen natečaj z zahtevnimi robnimi pogoji in polno izkoriščenostjo nosilne kapacitete prostora. Natečaj je trenutno v fazi revizije, kar poudarja pravno ranljivost postopkov.

Sistemska in pravna vprašanja

Pomemben mejnik je dvig in indeksacija mejne vrednosti za obvezne natečaje na evropsko raven (na 5,404 mio EUR za stavbe), kar prinaša večjo prilagodljivost. Razpravljalci so opozorili na:

Problemato kršenja anonimnosti v stalno spreminjajočem se programskem okolju: Predlaga se digitalizacija oddaje z e-obrazci, ki bi delno zmanjšali riziko puščanja nehotenih digitalnih identifikacijskih sledi.

»Damping« in cene: Razkoraki v ponujenih cenah za izdelavo projektne dokumentacije za natečajno rešitev so alarmantni (v enem primeru od 0,7 do 3,9 mio EUR). ZAPS je v natečajne pogoje že vključil novo prilogo »normiranih ur« kot orodja za transparentno oceno obsega dela.

Kritični poudarki in predlogi za izboljšave

Stroka opozarja na več področij, kjer so nujni premiki:

- Transparentnost in javnost: Natečaj ni le strokovni, temveč tudi družbeni akt. Odsotnost javnih razstav (kot v primeru Livade Izola) zmanjšuje legitimnost postopkov.
- Proaktivne komisije: Zaželeno je proaktivno sodelovanje strokovnih članov žirije, ki lahko naročnika že pred razpisom opozorijo na pomanjkljivosti ali ga usmerijo k dodatnim razvojnim premislekom.
- Zmanjšanje izčrpavanja natečajnikov: Ponovno je bila podana pobuda, da se preizkusi model dvostopenjskih natečajev (npr. za kompleksne naloge), kjer bi se v prvem krogu oddajale le skice na nekaj listih formata A3, v drugi krog pa bi se uvrstilo le nekaj natečajnikov, kar bi drastično znižalo stroške.
- Primerjava modelov naročanja: ZAPS bo nadaljeval z analizo modela Design & Build v primerjavi z natečaji. Italijanska študija After the project (natečaji vs. D&B vs. najnižja cena izdelana na podlagi podatkov zbranih s sistemom INOA) jasno kažejo, da natečajni pristop zagotavlja višjo kakovost, primerljivo ceno in hitrejšo izvedbo.

RAZPRAVA – IZBOR MISLI

V razpravi smo udeležene pozvali, da naj svoje misli oblikujejo glede na tri izpostavljene vidike: kakšni so problemi (označeno z rdečo), katere so možne rešitve (označeno z zeleno) in kakšna je vloga ZAPS pri tem (označeno z modro). Nekaj od izrečenih misli, kaj so problemi, kaj so možne rešitve in kaj lahko naredi pri tem ZAPS.

PROBLEMI	REŠITVE	VLOGA ZAPS
Kakšni so problemi?	Kakšne so možne rešitve?	Kakšna je lahko vloga ZAPS?
Zakaj je dvignjena mejna vrednost glede obveznosti izvedbe natečaja? Ponudbene cene na zadnjem natečaju so bile od 700.000 do 3.000.000	še bolj spodbujati javne naročnike k izvedbi natečajev, ker nimajo ustreznih strokovnjakov morda je čas za posodobitev pravilnika žiriranje bi moralo biti odprto za javnost	ZAPS naj vnaprej določi vrednost projektne dokumentacije natečajnike, zlasti mlajše, je treba izobraziti glede tega kaj je treba izvesti ko se dela PD
ZAPS ne sme izgubiti prednostne pravice za izvedbo natečajev zapisniki natečajnih elaboratov so preskromni, iz njih se nič ne naučimo	na finskem imajo občani možnost v živo spremljati žiriranje za določene natečaje komisija mora biti odgovorna pri vseh fazah natečaja, zlasti pri pripravi projektne naloge natečajni pogoji morajo biti takšni, da puščajo odprto možnost za rešitve, ki jih komisija ali pripravljalec NN ni predvidel	obrazce bi bilo treba digitalizirati in oddajati online zmanjšati količino oddanih gradiv za manjše natečaje
vsi naročniki ne želijo fkeskibilnosti pri pripravi NN med natečajniki je velika frustracija kadar zmaga projekt ki ne upošteva usmeritev NN	najbolj ključna je dobra natečajna naloga pri izdelavi natečajne naloge je treba sodelovati z javnostjo treba je uvesti dvostopenjske natečaje, prva stopnja naj bo samo ideja	za naročnike organizirati predstavitve primerov dobre prakse razmisliti o oddaji rasteriziranih dokumentov
natečajne podloge so včasih problematične Ali obstajajo podatki koliko stavb je zgrajenih brez natečaja, čeprav bi moral biti razpisan		paziti da se poročil NK ne formalizira preveč
včasih je izbrana dobra rešitev, ki pa je ekipa ni sposobna izvesti Če se cena PD določa vnaprej, naročniki izsilijo nižje vrednosti (4% ali manj)		
nagrade na natečajih so v Hr višje kot v Slo, vendar so sklenjene pogobe nižje		

KAKO NAPREJ

Zbor se je zaključil s sklepom o nujnosti systemskega zbiranja podatkov o realizacijah. Natečajna služba bo okrepila spremljanje projektov tudi po koncu natečaja, nudila pravno podporo avtorjem pri pogajanjih ter si prizadevala za izobraževanje naročnikov o pomenu kakovostno pripravljenih nalog. Cilj ostaja jasen: natečaj mora ostati orodje, ki naročniku prinese najboljšo rešitev, arhitektu pa pošteno vrednotenje njegovega dela.

Konkretni sklepi:

- Ponovni poskus izvedbe dvostopenjskih natečajev z minimalno obremenitvijo v prvem krogu.
- Uvedba delne in sčasoma celovite digitalne oddaje elaboratov.

ZAPS bo z natečajno službo še naprej organizirala posvete – inventure zaključenih natečajev, z namenom zbiranja izkušenj in izboljševanja natečajne prakse.